

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Tečaj IV.

V Ljubljani 15. oktobra 1864.

List 20.

Neprijatelji šol.

II.

Svoje dni je branila gospôda kmetom, da bi si iskali po šolah podučjenja. V „Drobtinicah“ — ktereга leta, se ne spominjam — sem bral, da je grajsčinski gospod sina svojega podložnega, pozneje učenega gospoda, po šolah iskal, hoté ga iz šol spraviti. „Če bodo kmetijski sinovi gospodje, kaj pa bode iz naših otrok, rojenih gospodičev?“ modrovala je gospôda. Imenitne cerkvene in državne službe so bile njih lastnina. Če mlad plemenitič ni prenašal viteškega oklepa, za meniško kuto, so djali, bode že dovelj hraber, in opatava palica tudi ne bo zanj pretežka. Če mu ne dopade vojaški hrup, bode pa brevir molil, in mitra bo kinčala njegovo glavo. Ali dan današnji se je to veliko veliko spremenilo, in v visokih cerkvenih in državnih službah najdemo možake, ktere je bistra glava do tje pripeljala.

Učenost je bolj splošna postala; svet privoščí tudi delavnim stanovom brati in pisati, in visoke službe so odperle kolikor toliko tudi otrokom nižjih stanov v prid in blagor cele države.

Ljudsko mnenje je v tem vse drugačno. Gospodje, ki so pretečeno stoletje vodili državno kermilo v Avstriji, spoznali so, da se država nikakor ne more s svojo omiko ponašati, dokler ostane prosto ljudstvo sirovo in nevedno. Blaga cesarica Marija Terezija, skerbna mati svojih podložnih, je prizadevala se za srečo in blagostanje svojih narodov, za njihovo dušno in

telesno omiko; v državni svet odbrala si je može, kateri so zastopili njene visoke misli in jih izpeljevali, in izrastlo je v Avstriji velikansko drevo ljudska šola, pod čigar senco narodje v Avstriji bi imeli biti srečni in zadovoljni. Cesarica je znala pridobiti za svojo misel druge velikaše, in gospôda je po svojih grajsčinah po zgledu visoke vladarice ljudske šole napravljala.

Da pa ljudska šola svojemu namenu vstreza, mora biti čisto narodna. V mnogojezični Avstriji je bilo treba pri vpe-ljevanji ljudskih šol gledati na deželne jezike, in cesarica sama je ukazala, da naj se podučevanje v maternem jeziku ne zane-marja; rekla je pa tudi, da bi bilo želeti, ko bi se znanje nemškega jezika razširjalo. To gotovo vsak Avstrijanec pri-terdi, in temu se nikakor ne moremo čuditi, ker najvišja cesar-ska rodovina je bila nemškega rodu, in Nemec je presegal v svoji omiki druge avstrijske narode, in preobladujoč narod povsod in vsikdar razširja svoj jezik.

Ali gospodje, kateri bi bili mogli izpolnovati cesarske povelja, niso bili tako pravični do nenemških narodov, kakor cesarica, ki ni mogla do drobnega prezreti vseh razmer med narodi; uslišala pa je vselej pravične pritožbe, kolikorkrat so prispelê do njenega prestola. — Ponemčevanje nenemških narodov po ljudski šoli je šlo svojo pot naprej, ker niso znali razločevati nemškega šolstva od narodnega. Kedar pa enkrat ljudje napêno pot na-stopijo, kdo jih more od te poti odverniti? Bolj previdnih in razumnih pa nihče ni poslušal, ako si je kdo upal še kaj čerhniti; naj boljša ljudska šola je bila tista, ki je naj bolje nemsčino gojila; narod pa, ki ostane domá in ne hodi po svetu, imel je od šol kaj malo — gotovo pa toliko ne, kolikor bi bil mogel imeti. V naj novejših časih se je to veliko na boljše obrnilo. Ali smo pa že prišli do svojega namena, vsak sam lahko sodi! Vazne premembe se ne morejo zgoditi kar tako, kakor bi se ravno komu poljubilo. Vsak čas svoje prinese, in kdo vé, kaj nam prinese prihodnjost.

Kdor hoče umno popisovati zgodovino šol, mora omeniti političnih zgodb, gledati na zgodovinsko omiko svojega časa; in ko bi jaz hotel dokazati, zakaj da je po ljudskih učilnicah, da kar nič ne omenim od prednjih učilnic, slovenski jezik le priverženec, bi mogel preveč govoriti od politike. Ker pa le govorim od neprijateljev šol, omenim le toliko, da se naš slo-

venski kmet ne boče poprej sprijaznil s šolo, dokler ne boče vidil djanske koristi od šole. Kmet hoče namreč, da bi mu sin, ki je tri leta, ali še dalj dergnil klopi v ljudski šoli, prebiral pisma, ki jih dobiva iz kancelije. Ker pa prosti kmetič razumeti ne more, da učitelj pri sto ali še več otrocih ne more nemškega jezika učiti, jezi se nad učiteljem, ki ni naučil njegovega otroka nemščine. — Deček, ki se je v ljudski šoli prav dobro učil, in že n. p. dve ali tri leta nosil zvonec v domači šoli, ne more prestopiti v tretji razred glavnih šol; nemščine mu manjka. Dovolj vzroka, da se huduje možiček nad učiteljem, in mu oponaša tisto pesčico žita, katero mu je dal za biro. — Kaj je tedej krivo, da prosti ljudje ne ljubijo ljudskih šol? Ljudske šole morajo nemške biti, ker se po kancelijah piše po nemški, in nemščina se mora v ljudskih šolah podučevati, ker bi sicer otroci ne mogli prestopati v srednje šole, v tem vertincu se verté vse vprašanja zastran jezikov v ljudski šoli, in ni ga brodnika, ki bi iz tega vertinca zakermil v pravo vodo. — k.

Kako naj se učenci vadijo šteti od 1 do 10.

Praktično obdelovanje št. 2.

Številjenje na pamet.

Učenik: Otroci! zadnjič ste mi imenovali reči, ki so le enkrat v šoli; kdo mi vé še kaj od tega povedati? — Ktere reči so le po enkrat v hiši, v cerkvi, v kleti? — Česa smo se pa še učili? — Zapišite mi to število na tablico! Prav tako! Veseli me, da ste tako dobro zapomnili, kar smo se zadnjič učili; zatorej vam bom pa danes zopet nekaj novega pokazal, toda le tistim otrokom, ki me radi poslušajo. — Morda veste, koliko rok ima človek? Koliko pa nog, oči, ušes, lic, ramá? i. t. d. — koliko pa glav, nosov, ust? i. t. d.

(V eni roki bukev): Kaj je to? koliko bukev imam v roki? (Še v drugi roki ene:) Kaj imam pa v tej roki? Koliko bukev imam v obeh rokah? Koliko bukev je, če imam ene pa še ene? Ene bukke in še ene bukke so dvoje bukke. Recite to vsi vkup! Ena roka in še ena roka, koliko rok? Ena čerta (narejena na tabli) in še ena zraven, koliko je čert? Koliko je